

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, כ"ח אייר התשפ"ו

חולין ט"ו – הנאה ממעשה שבת, וכלים הכשרים לשחיטה

שאלות:

1. נחשון בישל מרק עוף לחולה מסוכן בשבת, מותר גם לו לאכול מהתבשיל?

הנאה ממעשה שבת – מבשל מול שוחט

הגמרא ממשיכה לחפש מקור לאיסור האכילה משחיטה שנעשתה בשבת, לפי רבי יהודה.
רב אשי מביא מקור מבריייתא שמביאה מחלוקת משולשת על מי שבישל בשבת, מרבי מאיר
שהכי מיקל לרבי יוחנן הסנדלר שהכי מחמיר:

- רבי מאיר: אומר שאם בישל בשוגג – מותר לאכול בשבת. במזיד – אסור, אבל מותר במוצאי שבת 'בכדי שייעשו', לאחר שיחלוף זמן שאפשר לבשל בכדי שלא יהנה ממעשה שבת במזיד.
 - רבי יהודה: אומר שבשוגג – אסור לו לאכול בשבת, אבל מותר במוצאי שבת 'בכדי שייעשו', שלא יהנו מעבירה אפילו בשוגג. במזיד – אסור לו לעולם (ולאחרים מותר במוצאי שבת). ורב אשי מעמיד את משנתנו כרבי יהודה, ובשוגג, והשחיטה בשבת כשרה אבל הבשר אסור לכולם באכילה באותו יום.
הגמרא מסבירה שהלשון במשנה 'אף על פי שמתחייב בנפשו השחיטה כשרה', נכונה למרות שמדובר בשוגג, כי הכוונה היא, שלמרות שהעבירה במזיד חמורה, בשוגג מותר באכילה במוצ"ש.
 - רבי יוחנן הסנדלר: אומר שבשוגג – מותר לאחרים במוצאי שבת 'בכדי שייעשו', ולו אסור לעולם, כי אותו קנסו בשוגג משום מזיד, אבל לאחרים רק אסור להנות ממעשה עבירה. במזיד – אסור לעולם לכולם, כי לשיטתו, מעשה עבירה בשבת, נאסר על כולם עולמית מהתורה.
- רב אשי לא מעמיד את משנתינו כדעת רבי מאיר במזיד, כי המשנה קשרה בין שבת ליום הכיפורים, וכמו שביום הכיפורים השחיטה תמיד אסורה, ככה גם בשבת השחיטה אסורה בין בשוגג ובין במזיד. והוא גם לא מעמיד כרבי יוחנן הסנדלר, כי המשנה שלנו לא חילקה בהיתר לאכול במוצ"ש בינו לבין אחרים.
- הגמרא אומרת שרב היה מורה לתלמידיו בארבע עינים, כרבי מאיר (להקל בשוגג), אבל בדרשות לציבור היה פוסק כרבי יהודה (להחמיר) כדי ש"עמי הארץ" לא יזלזלו בקדושת השבת.

ההבדל בין בישול לשחיטה:

התנא שנה לפני רב כדעת רבי מאיר שמותר לאכול מבישול בשוגג בשבת. ורב השתיק אותו, והגמרא שואלת למה הוא השתיק אותו גם אם הוא לא סובר כמוהו! במיוחד לאור העובדה שבאופן פרטי הוא גם הורה כרבי מאיר!
רב נחמן בר יצחק מתרץ שהוא שנה את הדין לגבי שוחט ולא לגבי מבשל וגם לפי רבי מאיר שמקל במבשל, בשוחט הוא יחמיר. כי תבשיל שטרם בושל ראוי לאכילה ב"כסיסה" (ללעוס)

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

אותו חי), ולכן הוא לא היה מוקצה בכניסת השבת. לעומת זאת, בהמה חיה היא "אבר מן החי", היא לא ראויה לכסיסה ולכן היא מוקצה.

הגמרא שואלת הרי מאחר שבני הישיבה העמידו את משנתינו כרבי יהודה, סימן שרבי מאיר מיקל אפילו בשוחט!

הגמרא מתרצת שרבי מאיר מיקל בשוחט בשבת, רק במקרה חריג – אם שחטו בשבת עבור חולה שיש בו סכנה, (ועל זה מדובר במשנתנו לפי התירוץ הזה) ולכן גם אין איסור מוקצה.

הגמרא מקשה שוב, אם ככה מה הסיבה שרבי יהודה אוסר במקרה הזה?

הגמרא מתרצת שמדובר שהחולה הבריא במהלך השבת, ולכן לכולם אין איסור מוקצה, וכל השאלה היא האם מותר להנות מבישול בשבת בשוגג, ומשנתנו היא כדעת רבי יהודה שאוסר.

ורב השתיק את מי ששנה והיקל כרבי מאיר, כי שם דובר על חולה מסוכן שחלה בשבת, ובמקרה כזה יש איסור מוקצה בשחיטה של שבת. אבל בבישול בשבת אין אפילו איסור מוקצה כי הבשר היה ראוי לאוכלו חי בבין השמשות של ערב שבת.

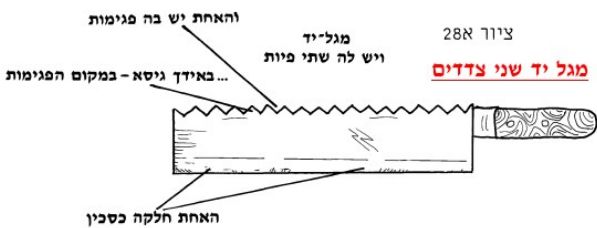
ורב פפא הביא דוגמאות הפוכות לפי אותם העקרונות, שדווקא השוחט יהיה מותר כשהיה חולה מערב שבת וזה לא מוקצה, לחילופין וכשבישול דלעת שהיתה מחוברת לאדמה בערב שבת, ודווקא בבישול כזה כן יש מוקצה.

- רב דימי פסק להלכה: שמותר לאדם בריא לאכול בשר חי מבהמה שנשחטה בשבת עבור חולה שהיה חולה מערב שבת, כי השחיטה היא פעולה אחת שאי אפשר לחלק אותה. אבל אסור לבריא לאכול מתבשיל שבושל לחולה בשבת, שמא המבשל יוסיף בכמות במיוחד עבור הבריא.

2. אהרון תקע סכין בקיר, ושחט גדי על ידי שהוא הביא את הצואר של הגדי לקיר, זה כשר?

כלים הכשרים לשחיטה

המשנה מונה כלים ששחיטתם כשרה בדיעבד: מגל יד (שיש לו צד החלק למרות שיש לו גם צד שיש בו פגימות) שמא יבוא לשחוט גם בצד הלא חלק, וגם בצור (אבן חדה) וקנה השחיטה כשרה בדיעבד.

מנגד, כלים שחונקים/קורעים את הבשר (מגל קציר, משור, שיניים או ציפורן) – פוסלים את השחיטה אפילו בדיעבד.

הגמרא מבררת למה צור וקנה כשרים רק בדיעבד, הרי יש ברייתא שמכשירה לכתחילה. והגמרא מחלקת בין כלי תלוש שמותר לכתחילה, לכלי מחובר:

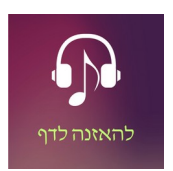
- רבי פוסל שחיטה שנעשתה בכלי המחובר לקרקע (למשל קנה שגדל באדמה, והגמרא תביא את המקור בדף הבא).

- ורבי חייא מכשיר במחובר בדיעבד.

להארות: dafspoiler@gmail.com

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א כסלו התשפ"ו

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

אבל הגמרא מקשה מברייטא שאומרת שגם במחובר אפשר לשחוט לכתחילה! ולכן כדי ליישב את הסתירות בין המקורות, הגמרא אומרת שרבי חייא מכשיר תמיד אפילו לכתחילה ורבי מחלק בין שני סוגי מחובר:

1. מחובר מעיקרו: דבר שגדל מהאדמה (כמו קנה או זיז סלע). רבי פוסל אפילו בדיעבד.
2. תלוש ולבסוף חיברו: דבר שהיה תלוש ונעצו אותו בקרקע או בכותל (כמו סכין שנעץ בכותל). בזה רבי מכשיר בדיעבד.

הגמרא מביאה ברייתא שחייבים לפרש אותה לפי החילוק הזה: ששחיטה ב"מוכני" (מכונה עם גלגל שחיברו אליה סכין וסובבו את הגלגל, והגמרא תדון בזה בדף הבא) או בסכין שנעץ בכותל שזה תלוש ולבסוף חיברו – השחיטה כשרה. אבל שחיטה בצור הבולט מהכותל או בקנה שעולה מהאדמה שזה מחובר מעיקרו – השחיטה פסולה.